

İKİNCİ DAİRE

TALAT TEPE – TÜRKİYE

(Başvuru no. 31247/96)

KARAR

STRAZBURG

21 Aralık 2004

Bu karar Sözleşme'nin 44/2 maddesinde belirtilen şartlar uyarınca kesinlik kazanacaktır. Editör tarafından revizyona tabi tutulması mümkündür.

© T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2004. Bu gayriresmi özet çeviri Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Talat Tepe-Türkiye davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire), yargıçlar

Sn. J.-P. Costa, *Başkan*,

Sn. A. B. Baka,

Sn. I. Cabral Barreto,

Sn. K. Junwiert,

Sn. A. Mularoni,

Sn. E. FurSandström, ve

geçici yargıç Sn. F. Gölcüklü ile *Sekreter* Sn. S. Dollé'nin katılımı ile 30 Kasım 2004 tarihinde yaptığı gizli müzakereler sonucunda ve anılan tarihinde aşağıdaki karara varmıştır:

USULİ İŞLEMLER

1. Dava, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Türk vatandaşı Talat Tepe ("başvuran") tarafından 8 Ocak 1996 tarihinde yapılan başvurudan (no. 31247/96) kaynaklanmaktadır.
2. Başvuran, Londra'da çalışan A. J. Stock, M. Müller, T Otty ve J. Gordon isimli avukatlar tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") AİHM dava işlemleri için herhangi bir Ajan tayin etmemiştir.
3. Başvuran, uzun süreli polis gözaltı esnasında polis memurları tarafından işkenceye maruz kaldığını iddia etmiştir. Ayrıca, alıkonulmasının kanunsuz olduğundan ve makul bir şüpheyeye dayanmadığından şikayetçi olmuştur. AİHS'nin 3, 5, 6, 13 ve 14. maddelerine atıfta bulunmuştur.
4. Başvuru, Sözleşme'nin 11. Protokolü yürürlüğe girdiğinde; 1 Kasım 1998'de AİHM'ye iletilmiştir. (11. Protokol, madde 5 § 2)
5. Başvuru AİHM'nin 1. Dairesi'ne verilmiştir (Mahkeme İç Tüzüğü, 52 § 1). Bu Daire'de davaya bakacak olan Daire (AİHS madde 27 § 1), İç Tüzük 26 § 1'in öngördüğü şekilde oluşturulmuştur. Türkiye ile ilgili olarak seçilmiş olan yargıç Türmen davadan ayrılmıştır (İç Tüzük 28). Hükümet, yerine *geçici yargıç* olarak F. Gölcüklü'yü atamıştır (AİHS madde 27 § 2 ve İç Tüzük 29 § 1).
6. 1 Kasım 2001 tarihinde AİHM, Dairelerin iç düzenlemesini değiştirmiştir. (İç Tüzük 25 § 1). Bu dava yeni oluşturulan İkinci Daire'ye verilmiştir (İç Tüzük 52 § 1).
7. 22 Ocak 2002 tarihli bir kararla AİHM başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur.
8. Başvuran ve Hükümet esasa ilişkin görüşlerini bildirmiştir. (İç Tüzük 59 § 1)
9. 1 Kasım 2004 tarihinde AİHM Daireleri'nin düzenlemesini tekrar değiştirmiştir (İç Tüzük 25 § 1). Dava, yeni oluşturulan İkinci Daire'ye verilmiştir (İç Tüzük 52 § 1).

OLAYLAR

1. DAVA ŞARTLARI

10. Başvuran 1961 doğumludur ve halen İstanbul'da yaşamaktadır.

A. Başvuranın yakalanmasına ve polis gözaltında tutulmasına ilişkin olaylar

- 11.6 Ağustos 1992 tarihinde, iki PKK mensubunun polise verdiği bilgiye dayanarak Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, yasadışı terör örgütüne yardım ve yataklık yaptığı şüphesiyle, başvuran dahil olmak üzere beş kişinin yakalanması emrini vermiştir. Bu emirde, Herson Polis Karakolu'na yapılan saldırı da dahil olmak üzere, PKK tarafından gerçekleştirilen birkaç terör eylemine değinilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet Savcısı, üç ayda bir soruşturmanın gidişatından haberdar edilmek istediğini belirtmiştir.
- 12.9 Temmuz 1995 tarihinde saat 5.40'ta, polis, başvuranı yurt dışına çıkış yasağı olduğu gerekçesiyle İstanbul Atatürk Havaalanı'nda yakalamıştır. Başvuran, saat 10.00 civarında Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü'ne getirilmiştir.
- 13.11 Temmuz 1995 günü saat 14.00'te başvuran, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alınmıştır. Aynı gün, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı, başvuranın gözaltı süresini 9 Temmuz 1995'ten itibaren olmak üzere on gün uzatması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne yetki vermiştir.
- 14.17 Temmuz 1995 tarihinde başvuran, İstanbul Haseki Hastanesi'nde bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Doktor, raporunda başvuranın vücudunda patolojik bir bulguya rastlanmadığını ve nihai sağlık raporunun Adli Tıp Kurumu tarafından düzenleneceğini belirtmiştir.
- 15.18 Temmuz 1995 günü yaklaşık olarak saat 6'da, başvuran İstanbul Atatürk Havaalanı'na götürülmüştür. Başvuran ve kendisine refakat eden polisler bir uçakla Bitlis'e gitmiştir. Saat 2'de Bitlis Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polis memurlarına teslim edilmiştir. Aynı gün, Bitlis Cumhuriyet Savcısı, başvuranın gözaltı süresinin üç gün daha uzatılması emrini vermiştir.
16. Başvuran, dövülmek, elektrik verilmesi, gözlerinin bağlanması, sözlü hakaret, hortumla soğuk su tutulması, çıırılçıplak soyulmak ve yiyecek verilmemesi suretiyle Bitlis Emniyet Müdürlüğü'nde kötü muameleye maruz bırakıldığını iddia etmiştir.
- 17.19 Temmuz 1995 tarihinde, başvuran, teröristlerle olan farklı buluşma noktalarını tespit için değişik yerlere götürülmüştür. Polis memurları tarafından Herson Polis Karakolu'na yapılan saldırıyı ve başvuranın teröristlere nasıl yardım ettiğini tarif eden bir kroki hazırlanmıştır. 19 Temmuz 1995 tarihinde başvuran tarafından imzalanan ifadede, başvuran, PKK mensuplarına yardım ettiğini itiraf etmiştir. İtirafından sonra tekrar kötü muameleye maruz bırakıldığını iddia etmiştir.
- 18.20 Temmuz 1995 tarihinde başvuran Bitlis'te bir doktor tarafından muayene edilmiş ve doktor, raporunda başvuranın vücudunda zor kullanmayla alakalı dövülme veya tahribat olmadığını belirtmiştir. Başvuran, doktorun kendisiyle konuşmadığını ve kendisini muayene etmediğini iddia etmiştir.
19. Aynı gün, başvuran, önce Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı huzuruna çıkarılmıştır. Cumhuriyet Savcısı, başvurana ilişkin 1992 tarihli soruşturma dosyasını 1995 tarihli yeni soruşturma dosyasına ekleme kararı almıştır. Başvuran, polisteki ifadesinin tehditle alındığını ifade etmiş ve

sağlık raporunun güvenilirliğini reddetmiştir. Ayrıca, kendisine yöneltilen bütün iddialara itiraz etmiştir. Daha sonra, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi hakimi huzuruna çıkarılmıştır. Polisteki ifadesinin tehditle alındığını yinelemiş ve kendisine yöneltilen iddiaları reddetmiştir. Başvuranın bir mesleği ve belirli bir adresi olduğunu dikkate alarak, hakim, dava dosyasında başvuranın tutuklu yargılanmasını gerektiren bir durum olmadığına karar vermiş ve tahliyesine karar vermiştir.

20.23 Temmuz 1995 tarihinde başvuran, başka bir doktora muayene olma girişiminde bulunmuştur. Bunun sonucunda alınan 15 Ağustos 1995 tarihli sağlık raporu şu şekildedir (çeviri):

“Rapor:

1961 Mutki Bitlis doğumlu olan Talat Tepe, 9 Temmuz 1995 tarihinde gözaltına alınmış, on gün İstanbul ve iki gün Bitlis’te olmak üzere toplam on iki gün gözaltında tutulmuştur. İstanbul’da polis nezaretinde olduğu sürede, iletişim araçlarından mahrum bırakılmış ve taleplerine rağmen ziyaretçileriyle görüşmesine izin verilmemiştir.

Bitlis’te yaklaşık kırk saat fiziksel ve psikolojik işkenceye maruz bırakılmıştır. Tamamen çıplak halde sorgulanmıştır. Beton zemini olan soğuk ve kirli bir hücrede tutulmuştur. Tuvalet ve sıhhi olanakları sınırlandırılmıştır. Saldırgan sözlere ve davranışlara maruz kalmıştır. Ölümle tehdit edilmiştir. Psikolojik baskıya katlanmak zorunda kalmış, bu da umutsuzluğa kapılmasına sebep olmuş ve özgüvenini zedelemiştir (sürekli olarak mahkemeye çıkarılacağı, sonra idama mahkum edileceği; tahliye edilse dahi öldürüleceği söylenmiştir, vb). Sorgulaması sırasında dört beş defa dövülmüştür. Vücudunu saran elektrik kablolarıyla arka arkaya altı defa özellikle bacaklarına ve ayaklarına olmak üzere elektrik verilmiştir. Üzerine hortumla soğuk su tutulmuştur. Hayaları sıkılmıştır. Mağdurun hayatını tehlikeye atan ve çok acı veren, fakat vücutta her zaman iz bırakmayan bir işkenceye maruz bırakılmıştır.

İstanbul’da iken yiyecek parasını kendisi karşılamıştır. Bitlis’te 40 saatlik gözaltı süresinde, işkence nedeniyle bitap düştüğü için kendisine verilen yiyeceği yiyememiştir. Kendisine su verilmemiş ve işkenceden sonra su içmenin sağlığı açısından zararlı olacağı söylenmemiştir.

Tahliyesinden önce Bitlis Devlet Hastanesi’ne getirilmiş, burada sağlığının iyi olduğuna dair bir sağlık raporu verilmiştir. Bu rapor etraflı bir fiziki muayene yapılmaksızın verilmiştir. 23 Temmuz 1995 tarihinde işkence mağdurunun omuz ve sırtında ağrı hasıl olmuştur. Bitkinlikten ve şiddetli baş ağrısından yakınmıştır. Rüyalarında tekrar tekrar sorgulandığını görmüştür. Sık sık tuvalete gitmek için uykudan uyanmış ve rüyalarında tekrar tekrar sorgulandığını görmüştür. Mağdurun bitkinliği ve baş dönmesi ilk muayenede kolayca tespit edilmiştir.

Kan ve idrar testleri normal çıkmıştır. Nörolojik konsültasyon sonucunda, boyun hareketlerinin ağrılı olduğu gözlemlenmiş; sol C5 dermatomda hipoestezi ve hipoaljezi tespit edilmiştir. Serviks BT muayenesinde medüler veya omurilik kompresyonu gözlemlenmemiştir. Başvuranın şikayetlerinin serviks bölgesine uygulanan travmadan kaynaklandığı düşünülmüştür. Antienflamatuvar tedavi görmekte ve müşahade altında tutulmaktadır.

Psikiyatrik konsültasyon sonucunda travmaya bağlı uykusuzluk tespit edilmiştir. Psikoterapiye ihtiyacı olmadığı belirtilmiştir.

Sağlık durumunu dikkate alındığında, yedi (7) gün istirahati uygundur.

15 Ağustos 1995

Dr. Emel Gökmen (imza)".

- 21.24 Kasım 1995 tarihinde Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı aynı mahkemede, başvuranı, Türk Ceza Kanunu'nun 31. ve 169. maddelerine ve Terörizmin Önlenmesine ilişkin 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesine aykırı olarak, yasadışı silahlı örgüte yardım ve yataklık etmekle suçlayan bir iddianame hazırlamıştır.
- 22.6 Haziran 1996 tarihinde Diyarbakır DGM, başvuranı delil yetersizliği nedeniyle beraat ettirmiştir.

A. Yerel makamlarca yürütülen soruşturma

- 23.12 Temmuz 1995 tarihinde, başvuranın avukatları, Adalet Bakanlığı'na, başvuranın polis gözaltında çok uzun süre tutulmasına ilişkin şikayetin ifade edildiği dilekçeler yazmıştır.
- 24.18 Temmuz 1995 tarihinde, İçişleri Bakanlığı, İstanbul Cumhuriyet Savcısı'ndan başvuranın avukatlarınca yapılan şikayetleri soruşturmasını arz etmiştir.
- 25.27 Temmuz ve 1 Ağustos 1995 tarihlerinde İstanbul Cumhuriyet Savcısı, başvuranın avukatlarından beyanat almıştır. Müvekkillerinin Bitlis Emniyet Müdürlüğü'ndeki uzun gözaltı süresinden ve maruz kaldığı kötü muameleden şikayetçi olmuşlardır.
- 26.17 Ağustos 1995 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcısı başvuranın beyanatını almıştır. Başvuran, gözaltı süresinin uzunluğundan şikayetçi olmuş ve bu süreyi kanunsuzca uzatma yetkisini veren İstanbul DGM Cumhuriyet Savcısı'nı eleştirmiştir. Ayrıca, Bitlis Emniyet Müdürlüğü'nde yapıldığını iddia ettiği kötü muamelenin ayrıntılarını sunmuştur. Bu muameleden sorumlu olduğunu iddia ettiği iki polisi tanımlamış ve bunlardan birinin kendisini havaalanından Emniyet Müdürlüğü'ne getiren polis memuru olduğunu söylemiştir. Kendisini 20 Temmuz 1995 tarihinde muayene eden doktorun hiçbir soru sormadığını ve yalnızca vücudunun üst kısmını muayene ettiğini ifade etmiştir. Ancak, kendisine uygulanan muamelenin vücutta iz bırakacak türden olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, doktora şikayetlerini anlatamamıştır zira polislerin de o esnada odada olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Diyarbakır DGM'deki dava dosyasında bulunan belgeler hariç, iddialarını ispatlayacağı hiçbir kanıt veya tanık bulunmadığını ifade etmiştir.
- 27.18 Ağustos 1995 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcısı, başvuranın işkence iddialarını soruşturması için Bitlis Cumhuriyet Savcısı'na bir yazı göndermiştir.
- 28.29 Ağustos 1995 tarihinde Bitlis Cumhuriyet Savcısı, başvuranı havaalanından Emniyet Müdürlüğü'ne getiren iki polis hakkında Bitlis Emniyet Müdürlüğü'nden bilgi talep etmiştir. Ayrıca, başvuranın dava dosyasının bir kopyasını rica ettiği yazıyı da Diyarbakır DGM'ye göndermiştir. Başvuranın

Bitlis Emniyet Müdürlüğü'ndeki gözaltı süresince oluştuğunu iddia ettiği işkence izlerinin bir adli tıp doktoru tarafından muayene edilmesi için İstanbul Cumhuriyet Savcısı'na da bir yazı göndermiştir.

29. 8 Eylül 1995 tarihinde Bitlis Emniyet Müdürlüğü, Bitlis Cumhuriyet Savcısı'na, başvuranı havaalanından alıp Emniyet Müdürlüğü'ne getiren polislerin ve gözaltında kendisini sorgulayan polislerin isimlerini bildirmiştir. 14 Eylül 1995 tarihinde, beş polis memuru Bitlis Cumhuriyet Savcılığı huzuruna çağırılmıştır. Beş polis, ifadelerinde başvuranın iddialarını reddetmiştir.
30. 24 Ekim 1995 tarihinde Bitlis Cumhuriyet Savcısı, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı ve İstanbul Cumhuriyet Savcısı'na arz ettiği taleplerini yinelemiştir.
31. 8 Ocak 1996 tarihinde Bitlis Cumhuriyet Savcısı polis memurlarının kovuşturulmasına ilişkin görevsizlik kararı çıkarmıştır. Memurin Muhakematı Kanunu uyarınca dava dosyasını Bitlis Valiliği'ne göndermiştir.
32. 29 Ocak 1996 tarihinde Emniyet Müdürü Yardımcısı, soruşturmacı sıfatıyla polislerin ifadelerini almış ve 1 Şubat 1996 tarihinde bir rapor hazırlamıştır. 6 Şubat 1996 tarihinde Bitlis İl İdare Kurulu Müdürlüğü, soruşturmacının başvuranın ifadesini almadığı gerekçesiyle rapora itiraz etmiştir.
33. 18 Mart 1996 tarihinde soruşturmacının yazdığı bir istinabe müzekkeresini takiben İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden bir polis memuru, başvuranın yine aynı iddiaları ve şikayetlerini kapsayan ifadesini almıştır.
34. 10 Nisan 1996 tarihinde başvuran İstanbul Adli Tıp Kurumu doktoru tarafından muayene edilmiştir. Doktor raporunda, başvuranın vücudunda hiçbir travmatik patolojik ize rastlanmadığını belirtmiştir. Ancak, sonuç itibarıyla yaralarının o vakte kadar iyileşmiş olabileceğini de belirtmiştir.
35. Nihai raporunda, polislerin ifadeleri ile 17 ve 20 Temmuz 1995 ve 10 Nisan 1996 tarihli sağlık raporlarına dayanarak, soruşturmacı, işkence iddialarını destekleyen hiçbir kanıt olmadığından polis memurlarına yönelik hiçbir kovuşturma veya disiplin işlemi yürütülmemesi gerektiğini ileri sürmüştür.
36. 18 Nisan 1996 tarihinde Bitlis İl İdare Kurulu Müdürlüğü, beş polis memuruna suç yüklenmemesi gerektiğine karar vermiştir. Kararında, başvuranın 19 Temmuz 1995 tarihinde sorgulandığını ve 20 Temmuz tarihinde Bitlis Devlet Hastanesi'nde bir doktor tarafından muayene edildiğini, aynı tarihli bir sağlık raporunun başvuranın vücudunda herhangi bir ize rastlanmadığını belirttiğini ve sonuç olarak da 20 Temmuz 1995 tarihinde Diyarbakır DGM kararıyla başvuranın tahliye edildiğini belirtmiştir. İl İdare Kurulu Müdürlüğü, başvuranın iddialarının aksine, başvuranın işkenceye maruz kalmadığını ifade etmiştir.
37. Başvuran, İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nün kararını temyize götürme yoluna gitmemiştir. Karar, Danıştay tarafından *ex officio* incelenmiştir. 18 Mart 1998 tarihinde Danıştay, polis memurlarının iddia edilen suçu işlediğini destekleyecek bir kanıt bulunmadığını belirterek Bölge İdare Mahkemesi'nin kararını onamıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMALAR

38. İlgili yerel mevzuat AİHM'nin Tepe-Türkiye kararında özetlenmiştir (no. 27244/95, §§ 115-122, 9 Mayıs 2003).

HUKUK

I. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

39. Başvuran, polis gözaltında türlü kötü muamele ve işkenceye maruz kaldığını ve bunun AİHS'nin 3. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

A. AİHM huzurunda sunulan savunmalar

1. Başvuran

40. Başvuran, 23 Temmuz 1995 tarihinde tahliye edilmesini takiben bağımsız bir doktor tarafından muayene edildiğini belirtmiştir. Raporun muayeneden yirmi üç gün sonra hazırlandığını zira, doktorun değişik test sonuçlarını beklemek durumunda olduğunu belirtmiştir.

41. 20 Temmuz 1995 tarihli raporla ilgili olarak başvuran, kendisine yapılan muayenenin yetersizliğini sürekli vurgulamış olmasına rağmen, Hükümet'in, muayene esnasında orada bulunan ilgili doktordan veya diğer yetkililerden beyanat almadığını iddia etmiştir.

42. Diyarbakır DGM'nin, tehditle verdiği ifadelerin güvenilir olamayacağı gerekçesiyle kendisini beraat ettirdiğini iddia etmiştir. Dolayısıyla, DGM dahi başvuranın polis gözaltında işkence gördüğü gerçeğini kabul etmiştir.

43. Başvuran, soruşturmacının raporunun, tahkikatın yetersiz niteliğini gözler önüne serdiğini iddia etmiştir. Başvuranın 20 Temmuz 1995 tarihli rapora itirazına rağmen, soruşturmacının raporunun temel olarak burada yer alan bulgularla şekillendiğini söylemiştir. Ayrıca, polislerin verdiği ifadelerin hiçbir hakkında yorum yapmasına fırsat verilmediğinden şikayetçi olmuştur. Üstelik, raporu hazırlayan soruşturmacı, şüphelilerden bağımsız değildir.

2. Hükümet

44. Hükümet başvuranın 20 Temmuz 1995 tarihli sağlık raporunun yetersizliğine ilişkin iddiasını doğrulamak için herhangi bir kanıt sunmadığını öne sürmüştür.

45. 15 Ağustos 1995 tarihli ve başvuran tarafından işkence iddialarını doğrulamak için sunulan sağlık raporunun kendi fiziksel durumundan ziyade, daha çok, kötü muamele iddialarını içerdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, rapor, başvuran tahliye edildikten yaklaşık bir ay sonra hazırlanmıştır. Başvuranın sağlık muayenesinin 23 Temmuz 1995 tarihinde yapıldığını iddia etmiş olmasına rağmen bu iddiayı kanıtlayacak hiçbir şey yoktur.

46. Ayrıca Hükümet, başvuranın iddialarının aksine, Diyarbakır DGM'nin kendisini beraat ettirmesinin sebebinin ifadelerinin güvenilir olmaması iddiası olmadığını öne sürmüştür. Mahkeme'nin kararında ifade edildiği gibi, başvuran beraat ettirilmiştir çünkü, mahkeme herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde başvuranın kendisine yöneltilen suçlardan hüküm giyebileceğine ikna olmamıştır.

B. AİHM'nin Değerlendirmesi

47. AİHM, 3. maddenin demokratik toplumların temel öğelerinden birini muhafaza ettiğini yineler. Terörle mücadele ve organize suç gibi çok güç durumlarda dahi, AİHS, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı

kesinlikle yasaklamaktadır. AİHS'nin ve 1 ve 4 sayılı Protokollerin birçok temel maddesinin aksine, 3. madde, istisnalara ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir ve milletin varlığını tehlikeye atan acil bir durum olduğunda dahi madde 15 § 2 uyarınca herhangi bir derogasyon sözkonusu olamaz (bkz. *Selmouni-Fransa* [BD], no. 25803/94, § 95, AİHM 1999-V, ve *Assenov ve Diğerleri-Bulgaristan*, 28 Şubat 1998, Hükümler ve Kararlar Raporları 1998-VIII, s. 3288 § 93).

48. AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin ihlali iddiasında kanıtları değerlendirirken, içtihadında "herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde" kanıt standardını benimsemiştir (*Avşar-Türkiye*, no. 25657/94, § 282, AİHM 2001-VII). Ancak bu tür bir kanıt, yeterince güçlü, açık ve uyumlu çıkarımlar veya aksi ispat edilmemiş karinelerle elde edilebilir (*İrlanda-İngiltere*, 18 Ocak 1978 kararı, seri A no. 25, s. 65, § 161).
49. AİHM, görevinin ikincil niteliği konusunda hassas davranmaktadır ve herhangi bir davanın olayları tarafından kaçınılmaz hale getirilmediği durumlarda, bir ilk-derece mahkemesi rolü üstlenme hususunda dikkatli olması gerektiğini bilmektedir (bkz. örenğin, *McKerr-İngiltere* (karar), no.28883/95, 4 Nisan 2000). Yine de 3. madde bağlamında iddiaların öne sürüldüğü bu davadaki gibi durumlarda, AİHM özellikle kapsamlı bir kontrol uygulamalıdır (bkz. *mutatis mutandis*, *Ribitsch-Avusturya*, 4 Aralık 1995 kararı, seri A no. 336, § 32, ve yukarıda anılan *Avşar*, § 283).
50. Bu davada, başvuranın şikayetçi olduğu kötü muamele, bir tarafta, dövülme, elektrik verilmesi, hortumla soğuk su tutulması ve diğer tarafta, gözlerinin bağlanması, hakaret, çırılçıplak soyulma ve yiyecekten mahrum bırakılmaktan ibarettir. Yine de, davada bazı öğeler, başvuranın Bitlis Emniyet Müdürlüğü'nde alıkonulduğu esnada 3. maddeyle yasaklanan muamelelere maruz kalıp kalmadığı konusunda şüphe uyandırmaktadır.
51. İlk olarak, 20 Temmuz 1995 tarihli sağlık raporu, başvuranın vücudunda kötü muameleye dair hiçbir iz bulunmadığını ifade etmektedir (bkz. 18. paragraf). AİHM bu raporda ayrıntı eksikliğinin farkındadır. Ancak, başvuranın bu rapordaki bulguları sorgulayabilecek ve iddialarını ispatlayıcı hiçbir belge getirmediğini de belirtmiştir.
52. İkinci olarak, AİHM, başvuranın işkence iddialarını sağlamlaştıran tek kanıtın 15 Ağustos 1995 tarihli sağlık raporu olduğunu belirtmiştir. Hükümet'in raporda birkaç çelişki tespit ettiğini ifade etmiştir (bkz. 45. paragraf). Sözkonusu rapordaki bulguların ciddiyetini hafife almamakla birlikte, AİHM, başvuranın sunduğu kanıtların standart bir sağlık raporuna benzemediği gerçeğini de göz ardı edemez. Raporda ne bir sağlık kurumu ismi bulunmaktadır ne de doktorun diploma numarası yer almaktadır. Ayrıca, başvuranın bir doktor tarafından muayene edilip edilmediği veya, nasıl, ne derece detaylı ve ne tarihte muayene yapıldığı belirtilmemiştir (bkz. 20. paragraf).
53. Üçüncü olarak, AİHM başvuranın sağlık raporunu hiçbir yerel makama sunmaması ve soruşturmacı ve Cumhuriyet Savcısı tarafından ifadesi alınırken bu rapora hiç değinmemesi karşısındaki şaşkınlığını belirtir. Özellikle 17 Ağustos 1995 tarihinde, yani doktor tarafından görülmesinden yirmi beş ve sağlık raporunun hazırlanmasından iki gün sonra, Cumhuriyet Savcısı'na verdiği ifadesinde, iddialarını kanıtlamak için elinde kendi ifadelerinden başka hiçbir şey bulunmadığını öne sürdüğünü dikkate alır (bkz. 26. paragraf). Başvuranın yerel makamlara işkence iddialarıyla ilgili olarak sunabileceği ve

bir iç hukuk yolu bulunmasına faydası olabilecek tek kanıt sunmaması gerçekten ilginçtir.

54. Sonuç itibarıyla, elindeki kanıt, başvuranın, herhangi bir şüpheyi yer bırakmayacak şekilde kötü muameleye maruz bırakıldığı sonucuna varmasına olanak tanımadığından, AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin kanıtlandığını düşünmemektedir.

II. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

55. Başvuran, polis gözaltında tutulmasının AİHS madde 5 §§ 1 (c) ve 3'ü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Bu maddeler şöyledir:

“1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

(c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;

...

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir. “

A. AİHS Madde 5 § 1 (c)

56. Başvuran yakalanmasına dair makul bir şüphe bulunmadığını ve alıkonulmasının kanunsuz olduğunu belirterek şikayetçi olmuştur. İki PKK mensubunun suçlayıcı ifadelerinin 1992'ye, yani yakalanmasından üç yıl kadar önceye, dayandığını belirtmiştir. Bu ifadeler şüphelilerce ilk derece mahkemesinde nihayetinde geri çekilmiştir zira bu ifadelerin alınması tehditle gerçekleşmiştir. Ayrıca, başvuran Adalet Bakanlığı'nın 14 Şubat 1994 tarihli ve bir avukata yönelik herhangi bir suç faaliyeti iddiasının soruşturmasının bir

Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülmesini gerekli kılan genelgesine rağmen sorguya çekildiğini iddia etmiştir.

57. Hükümet, her iki şüphelinin de başvuranın yardımıyla PKK mensuplarınca Bitlis'te bulunan Herson Polis Karakolu'na yapılan saldırıyı ayrıntılı olarak anlattığını belirtmiştir. Tehditte alındığını iddia ederek ifadelerini geri çekmelerine rağmen, verdikleri farklı ifadeler, başvurana karşı makul bir şüphenin bulunduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır.
58. AİHM, şüphenin "makuliyeti"ne dayanması gereken bir yakalamanın, Madde 5 § 1 (c)'de belirtilen keyfi yakalama ve alıkoymaya karşı önlem alınmasında temel bir nitelik teşkil ettiğini yineler. Makul bir şüphenin bulunması, objektif bir gözlemciyi, sözkonusu kişinin suç işlemiş olabileceğine dair ikna edebilecek olguların veya bilgilerin bulunduğunu varsaymaktır (*Labita-İtalya* [BD], no. 26775/95, § 1555, AİHM 2000-IV). Ancak neyin makul olarak nitelendirilebileceği, olayların bütünüyle bağlantılıdır (bkz. *Fox, Campbell ve Hartley – İngiltere*, 30 Ağustos 1990 kararı, seri A no. 182, s. 16, § 32).
59. AİHS 5 § 1 (c)'de ifade bulan makul şüphe, şüpheli şahsın suçunun derhal kesinleşmesi anlamına gelmemektedir. Soruşturmanın asıl maksadı, sanığa yönelik suçların gerçekliği ve niteliğinin kanıtlanmasıdır (bkz. *Murray – İngiltere*, 28 Ekim 1994, Seri A no. 300-A, s. 27, § 55). Madde 5 § 1 (c) paragrafı, polisin, yakalama anında veya başvuran gözaltındayken, suçlama yapmak için yeterli kanıt elde etmesi gerektiğini dahi öngörmemektedir (bkz. *Erdagöz – Türkiye*, 22 Ekim 1997 kararı, Raporlar 1997-VI, s. 2314, § 51).
60. Ayrıca, özgürlüklerin herhangi bir şekilde kısıtlanması, yalnızca ulusal yasaların esasa ve usule ilişkin kurallarıyla değil, 5. maddenin temel maksadıyla, yani bireyin keyfi alıkonulmaktan korunmasıyla da bağdaşır durumda uygulanmış olmalıdır (bkz. diğerlerinin yanı sıra, *Chahal – İngiltere*, 15 Kasım 1996 kararı, Raporlar 1996-V, s. 1864, § 118).
61. Bu davada, AİHM, başvuranın yasadışı terör örgütüne yardım ve yataklık etmekten gözaltına alındığına işaret eder. Polis, Diyarbakır DGM tarafından verilen bir tutuklama emriyle harekete geçmiştir. Tutuklama emri, daha önce iki PKK mensubunca verilen bilgi üzerine çıkarılmıştır. AİHM, suç yaratabilecek ifadelerin 1992'ye dayanması ve daha sonra şüphelilerce geri çekilmesi gerçeğinin, başvurana ilişkin makul bir şüphenin varlığını silmediğini ve tutuklama emrinin meşruiyeti üzerinde bir etkisi olmadığına işaret eder.
62. Bu davanın kendine özgü olaylarını dikkate alarak AİHM, başvuranın tutuklanmasının yasal olduğunu ve AİHS Madde 5 § 1 (c) kapsamında, bir suç işlemiş olduğuna dair makul şüpheyle gözaltına alınmış olduğu kanaatindedir.

Başvuranın, Cumhuriyet Savcısı tarafından sorgulanmadığı için alıkonulmasına dair işlemlerin yerel hukuk açısından yasal olmadığını iddia etmesine cevaben (bkz. 56. paragraf), AİHM, 14 Şubat 1994 tarihli Adalet Bakanlığı genelgesinin yalnızca avukatlarca işlendiği iddia edilen suçlarla ilgili soruşturmaların yürütülme şekline işaret ettiğini ekler (bkz. *Elçi ve Diğerleri – Türkiye*, no. 23145/93 ve 25091/94, §§ 584-586, 13 Kasım 2003). Bu genelgeye aykırı olarak, polisin başvuranı gözaltındayken sorgulamış olması, yakalanması ve akabinde gözaltına alınmasına temel teşkil eden yerel hukuk kurallarını geçersiz kılmaz. AİHM, başvuranın, Cumhuriyet Savcısı tarafından çıkarılan tutuklama emriyle yakalanıp alıkonulduğunu ve alıkonulmasının bir Cumhuriyet Savcısı tarafından uzatıldığını belirtir (karşılaştırmak için bkz. yukarıda anılan *Elçi ve Diğerleri*, § § 674-684).

63. Yukarıda anlatılanların ışığında, AİHM, AİHS Madde 5 § 1'in ihlal edilmediğine karar vermiştir.

B. AİHS Madde 5 § 3

64. AİHS Madde 5 § 3'e dayanarak başvuran, yargı yetkisini uygulayabilecek bir hakim veya başka bir yetkili huzuruna çıkarılmaksızın on iki gün boyunca gözaltında kaldığını belirterek şikayetçi olmuştur.

65. Hükümet, başvuranın gözaltı süresinin o tarihte yürürlükte olan mevzuata uygun olduğunu ifade etmiştir. İlgili hukukta o zamanlardan beri AİHM'nin içtihadıyla uyumlu olarak değişiklikler yapıldığından yola çıkıldığında, başvuranın iddiaları temelsizdir.

66. AİHM, genel itibarıyla, madde 5'in, Devlet'in, bireyin özgürlük hakkına keyfi olarak müdahale etmesini önlemeyi amaçladığını hatırlatır. Madde 5 § 3, keyfiyeti önlemeyi hedefler ve müdahalenin yargı tarafından denetlenmesini gerekli kılarak hukukun üstünlüğünü korumayı amaçlar (bkz. *Sakık ve Diğerleri – Türkiye*, 26 Kasım 1997 kararı, *Raporlar* 1997-VII, s. 2623, § 44).

67. Madde 5 § 3'e uygun olması için, yargı denetiminin ivedi olması gereklidir. İvediliğin ise, kendine özgü nitelikleri sebebiyle her vakada başlı başına ele alınması gereklidir (bkz. *De Jong, Baljet ve Van den Brink – Hollanda*, 22 Mayıs 1984 kararı, Seri A no. 77, ss. 24-25, § 51-52). Ancak, yorum hususundaki esnekliğin kapsamı ve ivedilik kavramının uygulanması oldukça sınırlıdır (*Brogan ve Diğerleri – İngiltere*, 29 Kasım 1988, Seri A no. 145_B, ss. 334, § 62).

68. AİHM birçok davada terör suçlarının soruşturulmasının şüphesiz yetkililere bazı sorunlar yaşattığını kabul etmiştir (bkz. şu kararlar: yukarıda anılan *Brogan ve Diğerleri*, s. 33, § 61, yukarıda anılan *Murray*, s. 27, § 58, *Aksoy – Türkiye*, 18 Aralık 1998 kararı, *Raporlar* 1998-VI, s. 2282, § 78 ve *Demir ve Diğerleri – Türkiye*, 23 Eylül 1998 kararı, *Raporlar* 1998-VI, s. 2653, § 41). Ancak bu, soruşturmayı yürüten makamların, her terörist faaliyet bulunduğunu iddia ettikleri durumda, yerel mahkemelerden ve akabinde de AİHS'nin denetleyici kurumlarından bağımsız bir şekilde, Madde 5'e dayanarak kayıtsız şartsız yetki kullanabilecekleri anlamına gelmez (bkz. yukarıda anılan *Murray*, s. 27, § 58).

AİHM, başvuranın, 8 Temmuz 1995'ten 20 Temmuz 1995'e kadar on iki gün boyunca polis gözaltında kaldığını belirtir. *Brogan ve Diğerleri* davasında yargı denetimi dışında cereyan eden dört gün altı saatlik gözaltının, amacı toplumu bir bütün olarak terörizme karşı korumak olmasına rağmen, AİHS Madde 5 § 3'le ifade bulan süre ile ilgili olarak katı kısıtlamaların dışında kaldığını hatırlatır (bkz. yukarıda anılan *Brogan ve Diğerleri*, s. 33, § 62).

69. Terör suçlarının soruşturulması yetkililere bazı sorunlar yaşatsa da, AİHM, yargı müdahalesi olmadan başvurunu on iki gün boyunca alıkoymanın gerekli olduğunu kabul etmemektedir.

70. Dolayısıyla, AİHS Madde 5 § 3 ihlal edilmiştir.

C. AİHS Madde 5 § 4

71. Başvuran, AİHS Madde 13'e dayanarak polis gözaltının yasallığı ve süresine ilişkin işlem yapma imkanı bulamadığından şikayetçi olmuştur. AİHM

başvuranın bu şikayetinin AİHS Madde 5 § 4 kapsamında ele alınması gerektiğini düşünmektedir:

“4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. “

72 . AİHM, bir hukuk yolunun yeterli derecede açık ve kesin olması gerektiğini, aksinin ise, Madde 5 § 4’ün maksadının gerektirdiği etkinlikten ve bu hukuk yoluna erişimden yoksun bırakacağını yineler (diğerlerinin yanı sıra *bkz. mutatis mutandis, Van den Droogenbroeck – Belçika*, 24 Haziran 1982 kararı, Seri A no. 50, s.30, § 54, *De Jong, Baljet ve Van den Brink*, s. 19, § 39 ve *Yağcı ve Sargın – Türkiye*, 8 Haziran 1995 kararı, Seri A no. 319-A, s. 17, § 42).

73. AİHM, *Sakık ve Diğerleri – Türkiye* davasında (26 Kasım 1997, Raporlar 1997-VII, § 53), sözkonusu tarihte, başvuranın DGM huzurunda gözaltı sürecinin yasallığını sorgulayabileceği etkili bir hukuk yolu bulunduğu hususunda ikna olmadığını hatırlatır. Eldeki davayla ilgili olarak da bu sonuçtan uzaklaşmak için bir sebep görmemektedir (*bkz aynı zamanda Dalkılıç – Türkiye*, no. 25756/94, § 27, 5 Aralık 2002). Hakim huzuruna çıkarılmadan önceki süreyle ilgili olarak ise – on iki gün – AİHM bu noktada, o tarihteki ulusal yasalara uygun olan bu sürenin, Madde 5 § 4’te belirtilen “hızlı bir şekilde” ifadesi ile uyumlu olmadığını ekler (*bkz. yukarıda anılan Sakık ve Diğerleri* kararı, § 51).

74. Sonuç itibarıyla AİHM, AİHS Madde 5 § 4’ün ihlal edildiğine karar vermiştir.

III. AİHS MADDE 6’NIN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

75. Başvuran yaptığı işkence iddiasına ilişkin olarak Türk makamlarının bağımsız ve tarafsız bir mahkemede işlem başlatmadığından ve bunun AİHS madde 6 § 1’e aykırı olduğundan şikayetçi olmuştur:

“Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir”

76. AİHM, başvuranın Madde 6 § 1 bağlamında olan şikayetinin yine başvuranın, soruşturma makamlarının, başvuranın gözaltı ve kötü muamele iddialarına ilişkin şikayetlerini ele alma şekli ve bunların etkili hukuk yollarına erişimdeki etkisine ilişkin daha genel kapsamlı şikayeti ile sıkı olarak bağlantılı olarak bağlantılı olduğuna dikkat çeker. AİHM, bu şikayeti, 13. maddede ifade bulan, Devletlerin, AİHS ihlallerinin bulunduğu durumlarda etkili hukuk yolu bulma şeklindeki daha genel nitelikli yükümlülükleri bağlamında incelemeyi uygun görmektedir.

77. Dolayısıyla, AİHS Madde 6 § 1’in ihlal edilip edilmediğini belirlemenin gerekli olmadığını düşünmektedir.

IV. AİHS MADDE 13'ÜN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

78. Başvuran, alıkonulmasının yasallığı ve işkence iddiaları açısından ele alındığında, yerel hukukta başvurabileceği hiçbir etkili hukuk yolu bulunmadığı ve bunun da AİHS Madde 13'e aykırı olduğundan şikayetçi olmuştur:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir. “

79. AİHM, başvuranın, AİHS Madde 5 § 4 çerçevesinde, alıkonulmasına ilişkin hukuk yollarının etkisizliği ile ilgili, ve alıkonulmayla ilgili işlemlere ilişkin *lex specialis* olarak görülmüş olan şikayetini halihazırda incelemiştir (bkz. 71. ve 74. paragraflar).

80. Başvuranın işkence iddialarıyla ilgili olarak başvurabileceği hukuk yollarının etkisizliği ile ilgili şikayetine istinaden Hükümet, içi hukukta etkili hukuk yollarının bulunduğunu öne sürmüştür. Ayrıca, hakkı ve imkanı olmasına rağmen, başvuranın, İl İdare Kurulu Müdürlüğü’nün kararını Danıştay’da temyiz ettirme yoluna gitmediğini ileri sürmüştür. Danıştay’ın davayı *ex officio* incelediğini ve gözaltında işkence yapıldığını doğrulayacak bir kanıt bulunmadığını belirtmiştir.

81. AİHM, Madde 3’te ifade bulan hakkın niteliğinin, Madde 13 açısından da anlamları bulunduğunu yineler. Bir birey, Devlet görevlileri tarafından işkenceye uğradığı veya kötü muameleye maruz bırakıldığı şeklinde savunulabilir bir iddia ortaya koyduğu zaman, uygun durumlarda tazminat ödenmesine ek olarak, “etkili hukuk yolu” kavramı, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmasına ve şikayetçinin soruşturma sürecine etkin bir biçimde dahil olmasına olanak verecek biçimde, kapsamlı ve etkili bir soruşturmanın yapılması anlamına gelir (bkz. Aksoy, § 98).

82. Devlet görevlilerince yapıldığı öne sürülen işkence veya kötü muamele iddialarında, yürütülecek soruşturmanın etkili olabilmesi için, genel olarak, soruşturmadan sorumlu olan ve soruşturmayı yürüten kişilerin olaylarda adı geçen kişilerle bağlantısının olmaması gerektiği söylenebilir. Bu, hiyararşik ve kurumsal bir bağlantının sözkonusu olmaması anlamına gelebileceği gibi, uygulamada bir bağımsızlık da demektir (diğerlerinin yanı sıra, bkz. Oğur – Türkiye [BD], no. 21594/93, § 91, AİHM 1999-III).

83. Bu davada sunulan kanıtlar temelinde, AİHM, başvuranın şüpheyne yer bırakmayacak biçimde, polisler tarafından kötü muameleye uğradığının kanıtlandığı sonucuna varmamıştır. Ancak, önceki davalarda da ileri sürdüğü üzere, bu, Madde 3 kapsamında yapılan şikayetin, 13. maddenin maksatları açısından “savunulabilir” bir şikayet olmasını engellemez (bkz. Yaşa – Türkiye, 2 Eylül 1998 kararı, Raporlar 1998-VI, s. 2442, § 112).

84. AİHM, Bitlis Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlanan soruşturma dosyasının, Memurin Muhakematı Kanunu hükümleri uyarınca Bitlis Valiliği’ne gönderildiğine dikkat çeker. Soruşturma, Bitlis İl İdare Kurulu Müdürlüğü tarafından yürütülmüş ve akabinde şüpheli polis memurlarına yönelik herhangi bir kovuşturmanın yapılmaması gerektiğine karar verilmiştir. (bkz. 31. ve 36. paragraflar). AİHM, daha önceki birkaç davada da ileri sürdüğü gibi il idare kurullarınca yürütülen soruşturmanın bağımsız

olamayacağını, zira bunların, valilerin veya onların yardımcılarının veya valilere bağlı olan icra organının bölgesel temsilcilerinden müteşekkil olduğunu yineler (diğerlerinin yansıra, bkz. yukarıda anılan *Oğur*, § 91, *Yöyler – Türkiye*, no. 26973/95, § 93, 24 Temmuz 2003, ve *Kurt – Türkiye* (karar), no. 37038/97, 12 Haziran 2003).

85. Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde, AİHM, adı geçen işlemlerin, Madde 13'ün gerektirdiklerini karşılayacak şekilde kapsamlı, etkili ve bağımsız olduğu kanısında değildir.

86. Dolayısıyla, AİHS madde 13 ihlal edilmiştir.

V. AİHS MADDE 14'ÜN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

87. Başvuran, Kürt kökeni nedeniyle, ayrımcılığa uğradığından ve bunun AİHS madde 14'e aykırı olduğundan şikayetçi olmuştur:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır. “

88. Başvuran, gözaltı süresince, sorgusunun odak noktasının Kürtler ve PKK olduğunu öne sürmüştür. Sorgulamada yapılanın, belirli bir siyasi fikrin ve belirli bir azınlıkla bağlantılı olmanın cezalandırılması olduğunu belirtmiştir.

89. Bu davada ortaya konulan olaylar ve dava öncesinde elde bulunan konular temelinde, AİHM, AİHS Madde 14'ün ihlal edildiğinin kanıtlandığını kanısında değildir.

V.AİHS MADDE 41'İN UYGULANMASI

90. AİHS Madde 41 şu şekildedir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder. “

A. Maddi Tazminat

91. Başvuran, başarılı bir avukat olduğunu ifade etmiştir. Ancak, gözaltına alınması ve işkence sebebiyle pek çok müşterisini kaybetmiş, zira artık eski çalışma isteğiyle çalışmamıştır. Eski kazanımlarını kaybettiği gerekçesiyle 100,000 Amerikan Doları (\$) talep etmiştir. Ayrıca, gelecekte yapacağı kazanımları için 196,000 \$ talep etmiştir. Gelecek kazanımlarını kaybetmesine dair talebi Ogden aktüariyel cetveli temel alınarak ve yirmi yıl daha çalışması varsayımıyla yapılmıştır

92. Hükümet, aktüariyel hesaplamaların spekülâtif ve haksız kazanım yapmayı amaçlayanlarca suistimal edilmeye açık olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, başvuranın gerçek kazancını kanıtlanmasına dair herhangi bir belge sunulmadığına dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, farazi rakamlarla yapılan hesaplamalar spekülâtiftir. Talep edilen miktarların haddinden yüksek olduğunu ifade etmiştir.

93. AİHM, başvuranın gözaltı süresinde bir miktar kazanç kaybı olduğunu açık olduğu ve bunun 5. maddenin ihlali anlamına geldiğini düşünmektedir ve sağlığına kavuşmak ve müşterilerinin güvenini kazanmak için zamana ihtiyacı olduğu kanısındadır (*bkz. mutatis mutandis, Elçi ve Diğerleri, § 721*).

94. Bu durumda AİHM, AİHS madde 41 uyarınca ve yaptığı tarafsız bir değerlendirme sonucunda başvurana 1,000 Euro maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B.Manevi Tazminat

95. Başvuran, 100,000 \$ manevi tazminat talep istemiştir. Ayrıca, 14. maddenin ihlalinin de verilecek tazminatta % 100'lük bir artış anlamına gelmesi gerektiğini iddia etmiştir.

96. Hükümet, bu miktarın sadece çok yüksek olduğunu değil, aynı zamanda herhangi bir temeli olmadığını da öne sürmüştür.

97. AİHM, başvuranın yalnızca bir ihlal tespitiyle tazmin edilemeyecek bir stres yaşamış olduğunu düşünmektedir. Bu davadaki ihlallerin niteliğini dikkate alarak ve tarafsız bir değerlendirme yaparak 5,000 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

C.Mahkeme Masrafları

98. Başvuran, yerel işlemler ve Sözleşme işlemlerindeki masraflar ile sağlık giderleri için 38,694 \$'in telafi edilmesi isteminde bulunmuştur:

- (a) İngiltere'de bulunan vekillerinin yaptığı çalışmalar için 10,801 Sterlin avukat ücreti. Bu, İngilizce'den Türkçe'ye ve Türkçe'den İngilizce'ye çevirileri ve bu dillerde verilen özetler ve aynı zamanda telefon konuşmaları, posta, fotokopi ve kırtasiye gibi masraflarını kapsayan idari işlemleri içermektedir;
- (b) Yerel mahkemelerdeki işlemlerde tahakkuk eden adli masraflar için 11,000 \$;
- (c) Psikiyatrik tedavisi için 12,000 \$.

99.Hükümet, yerel mahkeme masraflarının bu davayla alakalı olmadığını öne sürmüştür. Gerçekten yapılan ve miktarı makul olan masrafların tazmin edilebileceğini, ancak, başvuranın yerel adli masrafları veya sağlık masraflarına kanıt olabilecek ve kabul edilebilecek hiçbir makbuz, belge ya da fatura sunulmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, masraflar şişirilmiş ve gerçekte söz konusu kadar masraf yapılmamıştır. Hükümet özellikle, Kürt İnsan Hakları Projesi(KİHP)'ne ilişkin olarak talep edilen masraf tazminine itiraz etmiştir.

100. AİHM, 41. madde uyarınca, yalnızca gerçekten ve gerektiği için yapılan ve makul miktarda olan masrafların tazmin edilebileceğini belirtmiştir. Bu davanın, detaylı inceleme gerektiren karmaşık olgular ve hukuk konuları içerdiği kanısındadır. Ancak, başvuranın adli masrafları için talep ettiği toplam miktarın haddinden fazla olduğunu ve bu masrafların gerçekten ve gerektiği için yapıldığının ortaya konulamadığını düşünmektedir. Başvuran, psikiyatrik tedavisinin masraflarını kanıtlayacak herhangi bir belge sunmamıştır. Ayrıca, AİHM tarafından bir ihlal teşkil ettiğine kanaat getirilen husus için tazminat alabilmek amacıyla yürütülen işlemler esnasında iddia edilen yerel adli masraflar tahakkuk etmemiştir.

101. Bu durumda, AİHM talep edilen toplam miktarın ödenmesine karar vermemiştir; yaptığı tarafsız değerlendirme ile ve başvuran tarafından sunulan ayrıntıları dikkate alarak 7,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

D.Gecikme faizi

102. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın benimsenmesine karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE

- 1.AİHS Madde 3'ün ihlal edilmediğine,
- 2.AİHS Madde 5 § 1'in ihlal edilmediğine,
3. AİHS Madde 5 § 3'ün ihlal edildiğine,
- 4.AİHS Madde 5 § 4'ün ihlal edildiğine,
5. Başvuranın, AİHS Madde 6 § 1 bağlamında yaptığı şikayeti incelemenin gerekli olmadığına,
- 6.AİHS Madde 13'ün ihlal edildiğine,
7. AİHS Madde 14'ün ihlal edilmediğine,
8. (a) Sorumlu Devlet'in masraf ve harcamalarla ilgili olarak, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde uygulanabilecek vergilerle birlikte başvurana ödeme günündeki kur üzerinden ulusal para birimine dönüştürülerek

- (i) ödeme tarihindeki kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilip başvuranın Türkiye'deki banka hesabına yatırılmak üzere 1,000 Euro (bin Euro) maddi tazminat,
- (ii) ödeme tarihindeki kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilip başvuranın Türkiye'deki banka hesabına yatırılmak üzere 5,000 Euro (beş bin Euro) manevi tazminat,
- (iii) ödeme tarihindeki kur üzerinden Sterlin'e çevrilip başvuranın adil tazmin talebinde belirtilen İngiltere'deki

hesaba yatırılmak üzere 7,000 Euro (yedi bin Euro) manevi tazminat ödemesine,

(b) Üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

9. Başvuranın diğer adil tazmin taleplerinin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü 77 § 2 ve 3 uyarınca 21 Aralık 2004 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

S. Dollé
Sekreter

J.-P. Costa
Başkan